

VITTEPRAETJE

mededelingen
voor en door de leden van
HERDEREWICH
oudheidkundige vereniging

VITTEPRAETJE

met mededelingen nr 69 (losse bijlage)
2e jaargang nr 2 - december 1997

2/2

oud & nieuw

Het jaar 1997 heeft HERDEREWICH veel goeds gebracht: mooie lezingen, een geslaagde excursie, een voorlopig aanloopadres met verenigingsbibliotheek en de viering van het zilveren jubileum met een fraaie expositie en een gezellige avond. Bovendien bereikte "Vittepraetje" zijn tweede jaargang, het blad vervult kennelijk zijn functie zoals bedoeld.

Terugzien op een goed verenigingsjaar geeft voldoening, te meer daar ik beseft hoe veel werk er is verzet door leden binnen en buiten het bestuur: ik betuig hun allen graag mijn oprechte dank.

Voor het komende jaar staat onder anderen de herdenking op het programma van de Academie. Laten we er iets moois van maken.

Dat ik door gezondheidproblemen tijdelijk ben uitgeschaald, verhindert mij niet u allen fijne feestdagen toe te wensen, een prettige jaarwisseling en een voorspoedig 1998.
Jan J. Hilbers

Bestuur en redactie wensen de leden en allen die hun dierbaar zijn vooral gezellige feestdagen gevolgd door gezondheid, voorspoed, geluk en veel wijsheid in

1998

SINT JANSDAL en JUBILEREND HERDEREWICH

door John van Heijst (PR)

ERRATUM: Er is een ommissie geslopen in het artikel over bovenstaand artikel in de vorige uitgave van Vittepraetje, dat nodig even rechtgezet moet worden.

Het betreft hier pag.6

De commanderij te

Harderwijk. Hierin zult u, het verhaal lezende, een gegeven tegenkomen dat niet helemaal juist is.

U zult het met mij eens zijn dat de Commanderij te 's-Heerenloo gevestigd was en dat het huis in Harderwijk het winterverblijf van de Commandeur

Hoe dan ook: Het was te Sonte Johannes Dale of 's-Heerenloo in de wintermaanden kennelijk zo bar en boos dat de Commandeur en de zijnen er de voorkeur aan gaven om met het dienende comfort ook de veiligheid binnen de stadsmuren te verkiezen.

Vandaar dus dat u i.p.v. Commanderij te Harder-

wijk hier dient te lezen:

'Het winterverblijf te Harderwijk' en vervolgens in de tweede kolom, regel 9, voor 'commanderij', 'woning'.

J. van Heijst, PR.

∩∩∩

INGEZONDEN DOOR LEDEN:

J.Jansen

Naar aanleiding van het artikel "Harderwiekers" door mevr. R.Uittien-Jacobs in Vittepraetje, 2e jaargang nr 1, sept. 1997, zou het misschien wel aardig zijn om eens te onderzoeken waar onze moeders vandaan kwamen en waar onze dochters bleven.

Al jaren bezig zijnde met de stamreeks Jansen, een heel oud vissersgeslacht in Harderwijk, leek het mij zeer interessant om eens iets van die onderzoeken te vermelden. In verreweg de meeste

gevallen waar het onze moeders betreft, hebben we immers te maken met andere namen terwijl ook onze dochters door huwelijk een andere of toegevoegde naam kregen. Nu die naam Jansen in "Harderwiekers" is gevallen wil ik op die toer met de betovergrootouders.

Dirk Jansen -gedoopt te Harderwijk op 19-10-1763- was (uiteraard zou je bijna zeggen) visser, net als zijn vader. Hij ging in ondertrouw te Harderwijk op 11 april 1790 en trouwde in de

kerk te Harderwijk op 4 mei 1790 met **Reijntien**, als dochter van Meijndert **Pluim** en Teuntien Horst geboren op 10 april 1768. Aldus het doopboek van de kerk in Harderwijk.

Een kleine zoektocht naar het voorgeslacht van Reijntien (nu zou men waarschijnlijk Reijntien zeggen) leverde op dat we voor de mannelijke lijn moesten zoeken in Spakenburg. In de "Eemlandse Klappers", deel VII vond ik de namen van haar ouders,

namelijk **Meijndert Ari-aans Pluim**, gedoopt te Spakenburg op 25 maart 1737 en **Teuntje Aerts van Horst**, gedoopt te Elburg op 16 oktober 1738. Dit echtpaar was gehuwd te Harderwijk op 30 april 1766. Dat ook zij, komende van Elburg en Spakenburg van vis-sersafkomst waren, is naar mijn mening meer dan waarschijnlijk.

Eigenlijk is het best inte-ressant te weten dat deze Meijndert Ariaans Pluijm, de voornamen Meijndert, Meindert en ook wel Mijndert, maar ook Arian of Arjaan in de familie Jansen bracht. Met het vernoemen van kinderen naar vader, grootvader, enz. was dit een logisch gevolg. Momenteel leven er na

zo'n 250 jaar nog steeds Meijndert Jansen 's in Harderwijk.

In dit gezin van **Dirk en Reijntien**, mijn oud-betovergrootouders dus, werden acht kinderen ge-boren, waaronder een Mijndert en een Ariaan.

Waar de dochters ble-ven?

Alleen Grietjen, het ze-vende kind uit dit huwe-lijk -gedoopt te Harde-rijk op 20 april 1806- kon het tot een huwelijk brengen. De overige dochters overleden erg jong of bleven onge-huwd.

Grietjen trouwde te Har-derwijk op 5 mei 1830 met een visser uit Har-derwijk, Johannes Christoffel Kok. Na zijn overlijden in 1836

hertrouwde Grietjen op 1 mei 1839 met Pieter Cor-nelis Vincent.

Pieter diende toen nog als fuselier bij de 2e bat-terij van de 13e Afdeling Infanterie, maar was met onbepaald verlof.

Hij was 27 jaar oud en van beroep kleermaker. Zijn vader was Jan Pieter Vincent (muziekmeester) en zijn moeder heette Theuntje Gradelle.

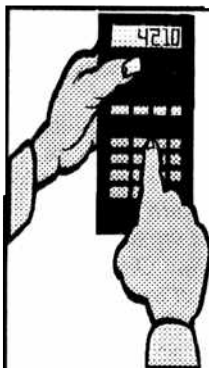
Tot zover!

Mogelijk kan ik eens een "wordt vervolgd" schrijven met de volgende genera-tie: zoon Jan.

Eventuele wijzigingen of aanvullingen zie ik gaarne tegemoet.

J.Jansen
Valentijn 14
3972 XJ Driebergen

❖❖❖

OPROEP VAN DE PENNINGMEESTER!!!!

Het einde van het jaar nadert! De balans moet worden op-gemaakt. Nagenoeg iedereen heeft de contributie over 1997 betaald. Echter, 10 leden nog niet.

Deze leden verzoek ik beleefd doch dringend omgaand dit bedrag van f 30,00 over te maken op: giro 3036192 t.n.v. Herderewich te Harderwijk. U bespaart uw penningmees-ter, en dus de vereniging, telefoontjes en portokosten. Wilt u contant betalen? Ook dat kan. Als u vooraf even belt 41 44 31 om te horen of ik thuis ben, wordt uw contributie graag in ontvangst genomen.

Mijn adres is: J.P.Heyelaan 58 3842 CL Harderwijk.

K.Chr.Uittien

De kunst van het werven

Elke tijd heeft zijn eigen methode

door A.J.Numan

De advertenties in de diverse bladen en op de tv, die oproepen tot dienstneming in de verschillende onderdelen van de krijgsmacht, zijn niet nieuw: er bestond al zolang er gevaren en gevechten moest worden een systeem van oproepen en werven. Het ging in die dagen, die men nu wel eens weemoedig kleurig, argeloos en goedig meent met trommen en herauten en dikke sergeant-majours en pinten bier en ... schone beloften.

Daar werd ergens met zwaar geroffel een trom geroerd en meteen dromde het publiek, bestult op het nieuws dat dit kon betekenen, samen. En dan trad een deftige sergeant-majoor van Zijner Majesteits Koninklijke Armee naar voren, ontrolde majesteitelijk een met majesteitelijke zegels

In 1997 (1 mei) was het 90 jaar geleden dat het Koloniaal Werfdepot is opgeheven en onderdeel werd van de Koloniale Reserve te Nijmegen. Het met ingang van dezelfde datum ingestelde Werbureau werd op 1 oktober 1908 opgeheven, maar de definitieve opheffing werd nog een jaar uitgesteld. Per 1 mei 1909 is de gehele Koloniale Reserve dan vertrokken naar Nijmegen en is het militair hospitaal aan de Kaatsbaan opgeheven.

Er zijn, zolang de mens in een enigszins geordende staat bijeenleefde, altijd pogingen in het werk gesteld mannen te werven voor vloot en leger. Deden in de tijd van de Kruistochten, toen het Christelijke tegenoffensief tegen de Islam aanving, predikers en monniken een beroep op de godsdeinstige overtuiging, later probeerde men mannen te overreden door beloften van buit en eer. En de oude bierdrinkende sergeant-majoor, waarover men in nevenstaand verhaal kan lezen deed het weer op een andere manier: hij beloofde o.a. zijn mannen een vrij leven zonder last van hun vrouwen!

Tegenwoordig doen wij het met banenmarkten en -winkels en met levensgrote advertenties via de media. Elk land deed en doet het op zijn manier. Hiernaast een kleine indruk van de kunst van het werven.

behangen papier en las met luide stem voor, dat er voor het vóór hem verzamelde volk een gelegenheid bestond verheven te worden tot de glorie van zijn (en des Majesteits) legers. Luister maar, wat volgens een 18e eeuws strooibiljet deze sergeant-majoor in 1749 (vermoedelijk in Engeland) voorlas aan het straatvolk:

“Goed volk. gij hebt mijn trom gehoord en nu is het mijn beurt. Gij zijt een troep magere, in vodden

geklede schavuiten; de slaven van uw heer, slovers van uw vrouwen en verder in de macht van de drankhuizen, de bierketen, de woekeraars en de belastinggaarders. Neemt gij echter dit goudstuk, dan zijt gij vrij van schulden, dan is de Koning uw broodheer. Van uw vrouw zijt gij af en gij leeft vrij op ander-mans lasten. Om mijn verhaal kort te maken: gij wordt een even goed heer als ik en gij kunt eer toon aanslaan tegen welk man ook, als gij wilt.

Misschien hebt gij weinig lust in vechten. Ikzelf ben in dienst, mannen en knapen, voor meer dan vijftig jaren en ik heb nog nimmer een vijand in het gelaat hoeven zien.

De Macht hierboven, aan wie wij allen ons bestaan danken, heeft ons in haar bescherming genomen en ons rijk begunstigd; zij heeft bepaald dat geen haar op ons hoofd gekrenkt zal worden. Neen, als wij in gevaar lijken te verkeren, dan zorgt zij ervoor dat wij goed terecht komen en als onze vijanden onze vernietiging beramen, dan voert zij hen immer ten verderve.

Maar, Goed Volk, ik wil u niet te hoog meevoeren; villen of gevild worden, dat is het woord!

En wat beter is, schaaft te zijn of scheerder, dat moet gij zelf maar beoordelen. Mocht gij soms lust hebben de keel te reinigen met een dubbele pint bier op de gezondheid van Zijne Koninklijke Majesteit, volg mij dan!"

Men kan het lezen: hij begon zijn "goed volk" eerst ferm uit te schelden, wees daarna op zijn ontwijfelbare "heer-zijn", stelde het gerust omtrent

de gevaren des krijgs, dreigde nog een beetje en bood dan meteen bier aan. En hoe meer bier men dronk -zo gaat dat- hoe helderder zag men, dat men aanmerkelijk beter scheerder kon zijn dan schaaft en duidelijk werd het dat niets zo begerlijk was dan toetreden tot Zijner Majesteits Legers waarin men precies zulke mooie uniformen droeg, (verzekerde hij) als de sergeant-majoor en precies zulke een door een hoge kopeeren plaat omhooggehouden slaapmuts, waarop het wapen zo verlokkelijk glinsterde.

NL
Garde te voet, timmerman, 1750

En dat alles betekende dan tenslotte, dat men op een gedenkwaardige dag in zijn leven, in datzelfde fraaie uniform en met een soortgelijke hoge muts op, die nu aanmerkelijk minder aantrekkelijk leek, slof-slof-slof meemarcheerde naar noem-maar-op welk historisch treffen, teneinde daar dan eens te bekijken of dat van die vijand, die immers stellig ten verderve zou worden gevoerd, nu wel zo heel zeker was.

Zeg het met plaatjes

Aan het einde van de 19e eeuw werd er reeds geworven via plaatjes met pakkende teksten. De aanplakbiljetten (nu zeggen we posters) beloofden ook nu gouden bergen. Dit duurde tot in de laatste oorlog.

Na WO II is onder invloed van Amerika en Engeland het werven via plaatjes met teksten ontstaan, het zgn. stripverhaal. Men benadert nu mensen met hogere argumenten dan die welke door de oude sergeant-majoor in de 18e eeuw naar voren werden gebracht. Tromgeroffel en bier komen er niet meer aan te pas, hoewel ze ook niet helemaal ver-

dwenen zijn en er het alternatief van de huidige tijd voor in de plaats is gekomen.

Ook wordt nog steeds de uitstraling van de uniform-**-tegenwoordig** het camouflagepak- gebruikt om mensen te overtuigen. De militair is in de strips uit die tijd altijd en overal keurig in zijn uniform gekleed en glimmend gepoetst (zie de strip op pag 7). Steeds meer wordt er in de vijftiger jaren gezinspeeld op de in dienst te vergaren kennis en kunde, om deze te gebruiken als opstap voor een baan in de burgermaatschappij na het dienstverband.

De brief die de moederfiguur in het medaillon leest luidt: "... vooral toen ik hoorde, dat je als matroos wel degelijk ook specialistenwerk kunt verrichten. Want

nu ik mijn brevet onderzeebootverkenner 2e klasse heb, komt het niet alleen op m'n handen, maar ook op m'n hersenen aan. En het fijne van zo'n brevet is dat je er meteen een toelgae op je tractement mee verdient. Het leven aan boord is prima en het werk heeft me zo te pakken dat ik zo gauw mogelijk m'n brevet 1e klasse ga proberen te halen. Geef m'n brief ook maar eens door aan Kees. Zul je hem zien steigeren als ie leest hoeveel ik intussen al van de wereld heb gezien gekregen."

Zoals men ziet wordt hier een beroep gedaan op het streven naar een zekere betrekking en ook op romantisch reisverlangen.

In Engeland en Amerika waren de teksten nog sterker dan bij ons. In Nederland ontstonden in die tijd: "Zorg dat je erbij komt" en "Kom bij de Marine"

(Kon.Marine). De Koninklijke Landmacht roept het 'Goed Volk' op een moderne wijze toe: "Bouw mee aan het leger en blijf in uw vak!" Of zij vraagt: "Kent u het grootste bedrijf in Nederland? Dat is de Koninklijke Landmacht. Dit bedrijf vertakt zich over ons gehele grondgebied en werkt nauw samen met bondgenoten in West-Europa en rond de

Oceaan. In dit bedrijf - Ons Leger- vindt de jongeman de mogelijkheden tot ontplooiing in bekwaamheid op velelei

-ook technisch- gebied."

Anno 1996-1997 worden dag- en weekbladen voorzien van soms paginagrote teksten. "Apache zoekt ijskonijnen (v.m.) vwo/hbo vereist". (Klu) of "ACTIE - REACTIE. Het Korps Mariniers. Helemaal zo gek nog niet." (Marine) Nog steeds wordt in de wervingsteksten de meeste aandacht besteed aan opleiding, kennis en kunde én een andere spanning en actie in het beroep dan in 'de burgermaatschappij'. Je bént iets! Het bier kan je met de maandelijkse beloning nu makkelijk zelf kopen. Ieder volk moet op de hem meest 'liggende' wijze worden aangesproken. Een studie naar de methoden van werving, de leuzen en de keuze van de aantrekkelijkheden die het militaire leven te bieden heeft, is zeer interessant. Ongetwijfeld blijkt uit de vele teksten -vooral die uit de jaren na WO II- dat de sociale evolutie en bewustwording tot vaderlandsliefde met het besef dat daarvoor offers moeten worden gebracht, in de vergelijkbare landen enorm verschilt. Maar of dit voldoende zal blijken? Een belangwekkende en merkwaardige literatuur,

die wervingsletterkunde.
(bron: LK 1/51)

vertaling tekst luidt:

1. "Wat vindt jouw vrouw van jouw vrije avonden bij het T.A. Bob?"
"O, ze vindt het prachtig. Ze zegt dat het me afhoudt van allerlei slechts! Bovendien is ze dol op dansavonden.

3. De volgende zaterdag: "Ik houd van deze T.A.-dansavonden, Bob. Ze zijn zo gezellig".

*T.A. = Territorial Army.

2. Die avond leggen Bob en zijn vriend, beledenoorlogsveteranen, gevechtstactiek uit aan jongere mannen.

4. "Het ziet er niet naar uit dat hij ook maar één zorgje heeft, hè?"
"Oorlog zal in ieder geval niet iets zijn waarover hij zorgen zal moeten hebben, als het aan mij ligt".

ERNST BRINCK VERHAALT...(5)

door N.C.R. de Jong

Ernst Brinck, een Harderwijker geleerde en burgemeester, maakte wetenschappelijke reizen in de naburige landen. Hij overleed op 4 december 1649. In het Harderwijkse gemeente-archief bevinden zich 46 bandjes, waarin hij allerlei gebeurtenissen en wetenswaardigheden heeft beschreven. Een van die boekjes gaat over vogels. Hieronder vermeld ik een aantal van Brincks aantekeningen.

Berch-enden ende Lepelaer.

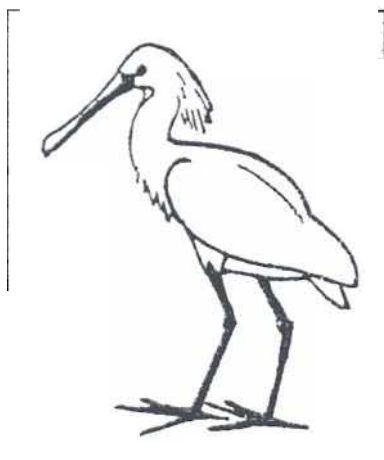
Op het Eijlandt Texel komen alle iaren 10 of 12 paer Berg-enden die daer broeijen in de duijen, in holen die een spiess of 2 diep sijn, sij comen uuijt Noorweghen. Men vint se gemeinlicken 2 samen gepaert.

Een berghende heb ick te Harderwijck gesien, sie hadde hoge roode beenen met rooden beck, sijn grauw ende witt van couleur, ende seer teer van lichaem.

3 Berghenden eijeren konnen soo veel wegen als r gansen eijeren.

Lepelaers heb ick gesien te Fontainebelleau.

Een beck van een lepelaer ofte pellicaen beware ick in mijn cabinet, sijnde een span lanck ende noch 3 dwerssvingers.

Een onocrotalus (pelecanus onocrotalus = de pelikaan, n.c.r. de j.) heb ick gesien te Napels in de Constkamer van Fernando Imperato.

Opn: Brinck verwart waarschijnlijk de pelikaan en de lepelaar met elkaar.

28

november Het Dolfinarium trekt in 1996 950.000 bezoekers. Voor het eerst is het Dolfinarium ook van 26 december tot 5 januari geopend (m.u.v. 31 december). Volgend jaar, als de Dolfijnenlagune is geopend wordt een aantal van 1 miljoen bezoekers verwacht. (SN 15/11)

7 december De houten, 47 ton wegende, 7 meter hoge onderachtkant van de in aanbouw zijnde molen De Hoop, is met behulp van een grote kraan op de gemetselde onderbouw geplaatst. (SN 2/12-9/12 - VD 5/12-9/12)

13 december Wethouder C. Kooijman lost het startschot voor de opening van het vernieuwde zwembad De Sypel, dat is omgebouwd tot sport en aquacentrum met een wedstrijdbad en een extra warm bad voor doelgroepen. (SN 16/12)

19 december De gemeenteraad neemt de nieuwe verordening winkeltijden aan. Hierin is het op zondag geopend hebben van winkels verboden. Dit geldt niet voor dagwinkels aan de Strandboulevard. (SN 27/12)

HARDERWIJKER BOTTERRIJMPJES

(opgetekend door Geerling Petersen)

(vervolg3)

Dat het vertrouwen op de Heere God,
die de Gever is van alle goeds, voor-
waarde is voor een gezegend leven
blijkt uit de volgende rijmpjes:

*Op hope van gewin
Is deze schuit gebouwd.
Gelukkig is de mens,
Die op den Heer vertrouwt.*

en zoals het op de HK 43stond:
*Al werpt de schipper keer op keer
Zijn netten in de diepte neer
Toch baat hem al zijn werken niet*

Zo God Zijn Zegen niet gebiedt.

Een ander schreef:

*Visser ga je varen, zie dan toch Hem
Die de woeste baren temt door Zijne
stem.*

*Alles loopt u tegen zonder het gebed.
Vraag Hem om een zegen, want Hij zult
het net.*

*Stormen mogen woeden, met Uw God
geen nood.*

*Hij zal u behoeden, want Zijn liefde is
groot.*

Kort maar krachtig schrijft weer een ander:

*Vissen is mijn lust
De Godheid is mijn leven
En alles wat ik heb
Is mij door God gegeven*
(opgekrepen van Kees Poel)

Het volgend rijm is van iemand, die het kennelijk niet gemakkelijk had, maar ondanks eigen kleinheid en afhankelijkheid door God werd gered.

*Ik moet op deze stroom
Met grote aandacht zeilen.
En bij een harde kust
Daar moet men dikwijls peilen.
Al wie bezijden af
Wil tedén aan de ree
Die gaf zijn zwakke voet
de besten op de zee.
De winden bliezen af
En maakten grote baren.
En bij mij was er nooit
Zo'n holle zee beveren.
Maar nog kwam ik eruit,
Doch door mijn wijsheid niet.
't Was Godes Vaders Zoon,
Die mij ten besten ried.*

De zegen van God wordt ook ervaren in de houding van andere mensen:

*Ik leef op goede hoop
En 'k hoop op 's Heeren zegen
Al is de wangunst groot
Ik doe mijn best er tegen.
Dan leef ik vergenoegd,
Wil God zijn zegen geven,
Dan moet ik door de gunst
Van vele mensen leven.*
Opschrift op het mastplankje van de tjalk
"Eben Haezer" van schipper Teunis Bruinink
(Teunis van Garrit van Fem).

Min of meer triomfantelijk klinkt het:
*Laat haters haten en nijders nijden
Wat God mij geeft moet ieder lijden.*

Dat het op dit ondermaanse niet allemaal even fijn en goed is, wordt verwoord in het rijm dat schipper Jansen op zijn schuit had staan:

*Wie hier volmaaktheid zoekt
Die tast gelijk de blinden.
Volmaaktheid is er niet
In deze tijd te vinden.
Maar wie door 's Heeren gunst
Volmaaktheid moog' beërven
Die heeft een vaste steun
In leven en in sterven.
Heer, leer ons door Uw Geest en
Woord
Naar die volmaaktheid streven
Dat wij na deze tijd
Ook zijn, waar Gij moogt wezen.*

Niet alle schuiten hadden blijkbaar een spreuk of rijmpje op het deurtje. Harderwijk had in zijn glorie-tijd 171 schuitnummers. En hoewel hiervoor een behoorlijk aantal rijmpjes zijn vermeld; het zijn er nog lang geen 171. Uit verreweg de meeste spreuken blijkt dat godsdienst voor deze vissers niet alleen een zaak van de Zondag was. Zij, die deze spreuken elke dag voor zich zagen als zij aan het roer stonden, werden steeds herinnerd aan het feit dat een goede wacht en een behouden vaart alleen door God gegeven kon worden.

Een bijzonderheid in Harderwijk is, dat een aantal schippers van de huidige bruine vloot, die dus niet meer de visvangst maar de recreatie dient, de traditie van weleer voortzet.

De huidige HK 4 van schipper Robert Oosterhof draagt het navolgende rijm:
*O, Eeuw'ge Vader, sterk en macht
Wiens arm betoomt der baren kracht
die wijst de grond'loze oceaen
de hem gestelde perken aan.
O, wil verhoren onze beê
voor hen, die zijn in nood op zee!
(Gez. 467:1, Liedboek der kerken)*

Op de HK 10 van schipper van Maarleveld, die wel niet in Harderwijk havent, maar er bij allerlei evenementen wel te vinden is, staat:
*Al moet ik somtijds reven
'k wil varen naar mijn aard
Mijn lot heb ik te leven
De trouw heb ik bewaard.*

De HK 20 van Waling de Jong vermeldt:
*Dat we nog lang mogen varen,
met fok en zeil, kluffok en bras,
en ons oog nog vaak mag staren
naar de vleugel en 't kompas.
Dat we nimmer mogen stranden.
Behouden vaart bij eb en vloed.
Breng ons met Uw Vaderhanden
in Uw haven, dan is 't goed*
Vervaardigd door Kees Poel

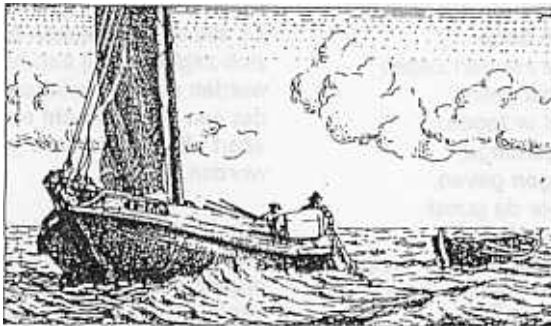
Op mijn eigen kajuitpunter, die het voorvaderlijke nummer HK 51 draagt, heb ik het oude botterrijmpje van grootvader op het stuurhoutje vermeld. Weinig orgineel, maar het geeft iets van mijn gevoelens weer. Zodra ik namelijk aan boord stap voel ik me verbonden met mijn voorgeslacht, dat 350 jaar de Zuiderzee bevoer.

En die verbondenheid betreft niet alleen het varen op zich, maar ook de manier waarop zij in het leven stonden.

Ongetwijfeld zullen er mensen zijn, die op bovenstaande botterrijmpjes aanvullingen of verbeteringen hebben. Of misschien wel Harderwijker botterrijmpjes kennen, die ik niet heb vermeld. Aan hen vraag ik bij dezen mij dat te laten weten om op die manier mijn verzameling uit te breiden of te corrigeren.

Mijn adres is: Geerling Petersen
Columbusweg 14
3814 WE Amersfoort
(033) 47 22 801

Dit is het einde van 4 afleveringen. Met dank aan de inzender (red).

VERSLAG VAN DE NAJAARSEXCURSIE NAAR DORDRECHT

door A. en J. Kooiman

De heenreis, in een bus van de vertrouwde firma Smit, ging voorspoedig tot de brug tussen Papendrecht en Dordrecht. Die brug over de Merwede was dicht — of open — het is maar hoe je het bekijkt. We moesten wachten. Dat oponthoud gaf ons de gelegenheid om het noordelijke waterfront van de oudste stad van Holland alvast te bekijken.

Bellevue is de oudste 'herberg' in Dordrecht. Boven de Groothoofdspoort vingen wij onszelf op in een zaaltje. En daarboven was een torentje met een fraai uitzicht op de rivierendsprong van de Beneden-Merwede, de Oude Maas en de Noord.

De verslaggevers kozen een zitplaats naast het buffet. Voor een koffievluiggertje. Mis dus!

In de wachttijd werden spontaan wat rijmpjes gemaakt, o.a. deze:

De service was niet alles,
Maar, we zaten wel stalletjes!

De gezelligheid in de groep, en het taartje

maakte veel goed.

De vaardige stadsgidsen maakten met ons een rondje Dordt dat er zijn mag!

Co Andel en Henk Molenaar, van de excursiecommissie: veel lof voor de idee, ook dank voor de uitvoering van deze excursie. Bestuur bedankt voor de volharding. Het was echt leuk!

En we zijn nog niet op de helft van dit verslag! Kun je nagaan hoe het allemaal was.

We kregen een tiental van de 21 Dordtse havens te zien. Van de 850 monumenten van Dordrecht werden er ons, gelukkig, slechts enkele tientallen gewezen. Het quizelde ons zo al af en toe.

De Grote of Onze Lieve Vrouwenkerk werd bezocht. De kerk die tijdens de beeldenstorm gelukkig werd ontzien. De kerk met het fraaie interieur. En met het prachtig gouden 'kerkservies'. Het kunstig, uit één stuk mahoniehout gesneden, klankbord. De barokke kansel van marmer, daaronder. De mooie

glas-in-lood ramen. En dan dat koorhek van gedreven koper. En de plafondschilderingen.

En het stripverhaal op de muur over het arme vrouwtje en de drie bekeerde schurken.

De kerk van de Dordtse Synode, die in 1618 besloot tot het vertalen van de Bijbel in het Nederlands: de Statenbijbel.

Vervolgens ging het naar het oude — of vroegere — stadhuis. De voorgevel lijkt veel op die van het oude stadhuis van Harderwijk; dezelfde bouwstijl.

In het kelderrestaurant 'De Sinjoor' werden wij duidelijk wél verwacht: uitstekende bediening, lekker eten en drinken in een sfeervolle, historische omgeving.

Na de lunch kregen we twee uurtjes "vrije stadsvaart". Sommigen van ons gezelschap kozen voor een rondje winkels kijken. Anderen volgden op eigen houtje de stadswandeling op de beschikbare plattegrond. Weer anderen bezochten in 'Het Hof' de vergader-

zaal waar in juli 1572, op initiatief van Dordrecht, de vertegenwoordigers van twaalf opstandige steden met de afgevaardigden van de Prins van Oranje bijeen kwamen voor de eerste vrije Statenvergadering. Die vergadering markeert het eigenlijke begin van Nederland als staatsmacht.

Weer anderen brachten een bezoek aan het Dordrecht Museum en/of het Museum Mr. Simon van Gijn.

Tijdens de terugreis kwamen weer wat rijmpjes tot stand.

Hier volgt er één:

't Vertrek werd even uitgesteld,

Omdat er niet juist was geteld.

Henk kon het even niet meer aan,

Maar werd gelukkig bijgestaan.

't Probleem was toen snel van de baan;

De Wilde? Is niet meegegaan!

Dordrecht, een bruisende stad: een stad van water en van welvaart; een stad vol geheimen; een stad vol historie; een stad met zeven musea; een stad vol cultuur, met 19 expositieruimtes; een stad met nog veel meer. Kortom: Wij waren nog lang niet uitgekeken. Excursiecommissie: één dag was te kort om Dordrecht goed te zien. Wanneer gaan we weer?

HARDERWIEKERS en/of HIERDERS

door mevr. Renate Uittien-Jacobs, werkgroep genealogie

DE FAMILIE FRANKEN

De familie Franken stamt af van **Jacob Francken en Beertje Jans**. Als we een parenteel (dat zijn alle nakomelingen van een bepaald echtpaar) zouden maken van dat echtpaar, dan zou een groot deel van de Hierders erin staan

Jacob Francken, jongeman van Hierden gaat op 24 februari 1704 in ondertrouw met Beertje Jans, jongedochter van Hierden. De trouwdatum staat niet aangetekend maar moet minimaal 3 zondagen later zijn geweest en vermoedelijk in Hierden.

(Het doop en trouwboek van Hierden begint pas in 1742. De aantekeningen werden in het doop- en trouwboek van Harderwijk geschreven. Soms werd er bij vermeld dat ze in Hierden woonden.)

Jacob en Beertje kregen samen 11 of 12 kinderen. Slechts 3 werden volwassen, de dochters Aaltje en Jannetje en

een zoon Jan. De anderen zijn jong gestorven. Er staat 9 keer in het begraafboek: "een kind van Jacob Francken begraven".

Dochter Aaltje werd gedoopt 4 november 1708 en overleed ongeveer 5 december 1750. (Op die datum is haar erfhuis.)

Zoon Jan werd gedoopt op 11 juli 1711, gaat in ondertrouw op 26 april 1739 en trouwt in Hierden op 10 mei 1739 met Marritien, of Maartje Jans. Jan wordt begraven op 29 januari 1768 in Harderwijk. Marritien werd ge-

doopt op 21 december 1713 te Harderwijk als dochter van Jan Petersen en Reijntje Barents. en begraven op 9 november 1772 in Harderwijk.

Van hun kinderen stammen alle Franken's in Hierden af.

Dochter Jannetje werd gedoopt 18-5-1721 te Harderwijk, gaat op 20-5-1741 in Harderwijk in ondertrouw en trouwt op 4-6-1741 met Wouter Jansen. Hij is gedoopt 16-11-1719 te Harderwijk als zoon van Jan Woutersen en Petertje Brants.

Jannetje wordt in Harderwijk begraven op 23-11-1786, als vrouw van Wouter Jansen uit Hierden.

Wie waren de voorouders van Jacob?

Jacob werd gedoopt te Harderwijk op 12-12-1679 als **zoon van Franck Cornelissen en Aeltje Beerts**, hij wordt begraven 17-2-1734. Zijn vrouw Beertje werd eveneens te Harderwijk gedoopt op 12-8-1683, als dochter van Jan Jacobs en Jannetje Hendriks, en begraven in Harderwijk op 14-9-1729.

Franck Cornelissen en Aaltjen Beerts gaan op 17 mei 1674 in ondertrouw en op 17 juni van datzelfde jaar wordt hun huwelijk gesloten te Harderwijk, beide geboortig van Hierden. Aaltje was al weduwe van Rende Petersen. Ze heeft uit haar eerste huwelijk, dat 25 juli 1660 werd gesloten, vermoedelijk 3 maar in elk geval 2 kinderen: Beertje, geboren ca 1661 en Rende. Vermoedelijk ook nog een Jannetje die voor 1684 overleden is.

Franck en Aaltje krijgen samen nog 4 kinderen:

- 1) Aelt gedoopt 11-4-1675 en begraven 31-5-1731, hij trouwt in 1706 met Stijntje Lubberts, jd. van Hierden, vermoedelijk een dochter van Lubbert Gerrits en een onbekende moeder, zij wordt begraven op 7-3-1732, hun huwelijk bleef kinderloos. Haar broer Gerrit Lubberts is borg bij haar erfhuis.
- 2) Jacobje, ged. 10-2-1678 en begraven 14-4-1678.
- 3) Jacob, ged. 12-12-1679 (onze Jacob uit de kop van dit stukje)
- 4) Jannetje ged. 27-1-1684, (genoemd naar de Jannetje uit haar 1e huwelijk?).

Van de kinderen uit Aaltjes 1e huwelijk weten we de doopdatums niet omdat in 1672 het doopboek van Harderwijk samen met het huis van Ds. Plancius, dat door de Fransen in brand werd gestoken, is verbrand.

Aaltje zelf is vermoedelijk gedoopt 18-6-1641 te Harderwijk als dochter van Beert Aaltsen en Aaltje Lubberts.

Franck is gedoopt 28-3-1641 als **zoon van Cornelis Hendriksen en Fennetje Franken**. Dat laatste weten we zeker, want in het oud rechterlijk archief van Harderwijk is een acte van transport van een stuk land in Hierden van de erfgenamen van Cornelis Hendriksen en Fennetje Francken, die allen met naam en namen van aangetrouwden genoemd worden

(zou de buurtschap Frankrijk dan toch naar de familie Franken genoemd zijn?).

"Folio 54, dd. 13-4-1696: *Transport van een Huijs met Schuij, Hoff en Holtge-wasch de Schotplaats genaamd, voor in Hierden, aan de gemeine ter eenre en*

dezer stadslanderich ter anderen zijde gelegen zijnde, soo als het selve plaetsje tegenwoordigh bij Harbert Henricksen en Lobberigh Geurts gebruikt ende bewoont wordt voor 220 Carolus guldens aan Wolter van Spriede en Bartha Geertrijt van Hoelclum."

Cornelis Hendriksen en Fennetje Francken trouwen te Harderwijk op 1-11-1637, beiden van Hierden. Bij de doop van hun eerste kind laat ook Cornelis zich dopen, er staat: "*mede gedoopt Cornelis Henricksen, volwasen en omtrent oft 40 jaar op belijdenis zijns geloofs*".

Het doopboek in Harderwijk begint pas in 1618, dus kunnen we niet zeker weten wie hun ouders zijn.

Hun kinderen zijn allen gedoopt te Harderwijk:

1. Henrick 14-11-1638, trouwt te Harderwijk op 27-4-1666 met Jannetje Berents.
2. Franck 28-3-1641 (zie boven)
3. Weijme 29-10-1643, trouwt 2. Harderwijk 16-3-1679 Peter Wijnen.
4. Anneken 26-8-1646, vermoedelijk jong overleden.
5. Steven 21-2-1649, trouwt Harderwijk 5-3-1676 Hendrikje Barts
6. Aart, ondertrouwt Harderwijk 28-1-1683 Teunisje Gerrits, wed. van Wouter Evertsen.
7. Beertje, ondertrouwt 29-3-1685 met Aalt Bartsen.
8. Rijckje, begraven Harderwijk 15-2-1697.

Moeder Fennetje moet een zus Beeltje hebben gehad, die waarschijnlijk in 1644 trouwt met Albert Brandsen, maar kinderloos is overleden.

Fennetje erft van haar (erfhuis 20-10-1678, borgen Cornelis Hendriksen en Aalt Rijksen) Mogelijk waren Fennetje en Beeltje **dochters van Franck Willems en Aertgen Aers**, die op 6-3-1614 in Harderwijk trouwen. Zij zal niet veel eerder geboren kunnen zijn omdat ze na 1649 nog 3 kinderen krijgt.

Maar wie zijn de ouders van Cornelis Hendriksen?

Mogelijk zijn dat Hendrick Giesbertsen en Jacobje Stevens.

Jacobje Stevens bekend op 30-1-1633 (fol.24v ORA Harderwijk) vaderlijk goed aan haar kinderen Cornelis, Gijsbert, Steven, Aerd en Rijckjen bij Hendrick Gijsberts geprocureerd. Zij hertrouwt op 13-2-1633 met Berend Claessen uit Hierden. Bij hem krijgt ze nog een dochter Peter-tje gedoopt Harderwijk 22-12-1633.

Op 23-11-1649 bedanken Cornelis, Aert en Rijckjen Hendriks hun momber Gerrit Petersen. Dan zal hun moeder dus overleden zijn.

Hendrick Giesbertsen en Jacobje Stevens trouwen in Harderwijk op 18-12-1611. Als onze Cornelis hun zoon is, dan zou hij maar ongeveer 25 zijn als hij zich als volwassene laat dopen en geen 40 jaar!

Toch zouden we aan de vernoeming van de kinderen wel zeggen dat dit zijn ouders zijn. Misschien hebben ze nog een dochter Jacobje gehad, die jong overleden is. Hun zoon Franck noemt wel een dochter Jacobje (zie boven).

Een volgende keer weer wat genealogische berichten.

STENEN SPREKEN (5)

door N.C.R. de Jong

Kleine Marktstraat 6.

Omstreeks 1904 koopt Peter Willem Olofsen het pand Kleine Marktstraat 6 van Geriena Gunst, weduwe van Gerard Foppen.

Gezien de tekst van de herdenkingssteen:

"Eerste steen gelegd / O. Olofsen / 7 nov. 1904" is de verbouw op genoemde dag begonnen. (fig. 1.)

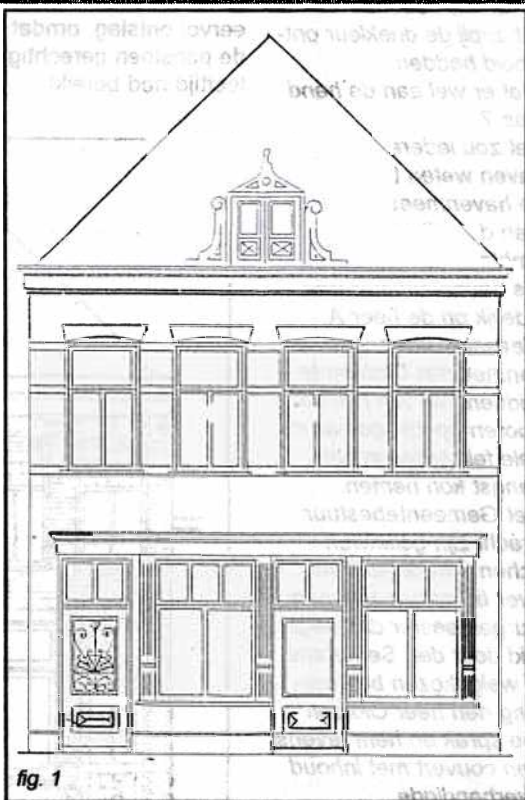
Volgens het kadaster heeft er in 1906 een tweede verbouwing plaatsgevonden.

Olofsen, die havenmeester was had de nieuwbouw haast niet meer meegemaakt.

Op 8 december 1906 raakte hij te water toen hij op het beurtschip wilde stappen. Gelukkig kwam men hem dadelijk te hulp en werd hij op het droge gebracht.

Peter Willem Olofsen, was de zoon van Olof Olofsen en Maria Geurtsen. Hij was geboren in Harderwijk op 2 januari 1863. Op 31 december 1891 trouwt hij in Elburg met Crecia Vinke.

Uit dit huwelijk komen dertien kinderen voort,

waarvan vijf kinderen op jeugdige leeftijd overleden. Otto, de derde zoon, geboren op 7 november 1895 heeft waarschijnlijk de eerste steen gelegd.

Vader Peter was eerst visser. Op 27 mei 1901 werd hij benoemd tot havenmeester te Harder-

wijk.

Op 1 juni 1926 vierde hij zijn zilveren jubileum. "De Harderwijker" van 4 juni 1926 vermeldt hierover: *"Dinsdag was het feest aan de haven. Op alle in de haven liggende schepen was de vlag geheeschen, terwijl ook de scheepswerf van den*

heer Oost, het koffiehuis van den heer Veldhuis en het kantoorgebouw van de Stoombootmaatschappij de driekleur ont-plooid hadden. Wat er wel aan de hand was ?

Dat zou iedereen aan de haven weten te vertellen; de havenmeester vierde dien dag zijn zilveren ambtsjubileum.

Als havenmeester trad tijdelijk op de heer A. Klaassen, waardoor havenmeester Olofsen te midden van zijn huisgenooten op zijn gemak de vele felicitaties in ontvangst kon nemen.

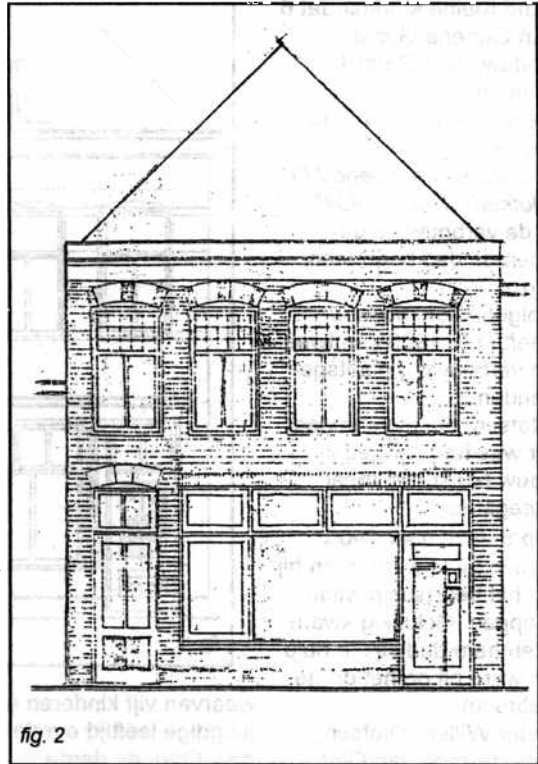
Het Gemeentebestuur bracht zijn gelukwenschen aan de jubilaris over bij monde van den Burgemeester die, begeleid door den Secretaris, in welgekozen bewoording den heer Olofsen toe sprak en hem tevens een couvert met inhoud overhandigde.

Vele bloemstukken mocht de jubilaris ontvangen. Ook de "Holland-Veluwe-lijn" liet zich niet onbetuigd. Het personeel der "Stad Harderwijk" zond een keurige ruiker, terwijl het bestuur der Maatschappij een taart stuurde, waarop met vaardige hand een

stoomboot was gear-neerd."

Op 2 januari 1928 kreeg havenmeester Olofsen eervol ontslag, omdat hij de pensioen gerechtigde leeftijd had bereikt.

Hij overleed in Harderwijk op 27 oktober 1948.

In 1968 werd de gevel van Kleine Marktstraat 4/6 nogmaals gewijzigd en kreeg zijn huidige vorm.(fig. 2.)